

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*«Особливості соціальної ситуації та
мотиваційної сфери неповнолітніх
засуджених»*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-22-1вм
спеціальності 053 «Психологія»
Медведовський О.Ю.
Керівник: Гаркуша І.В.
PhD з соц. ком., доц.

Дніпро
2024 р.

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи здобувача
Медведовського Олександра Юрійовича
на тему: «**Особливості соціальної ситуації та мотиваційної сфери**
неповнолітніх засуджених»

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (у форматі магістр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі особливості соціальної ситуації та мотиваційної сфери неповнолітніх засуджених.

У кваліфікаційній роботі теоретично узагальнено та емпірично верифіковано особливості соціальної ситуації та мотиваційної сфери неповнолітніх засуджених

У теоретичному розділі з'ясовано, що Законодавство України визначає ресоціалізацію, як свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя у суспільстві.

Визначено соціально-психологічні чинники ресоціалізації, неповнолітніх, засуджених до покарань не пов'язаних з позбавленням волі, на яких ґрунтуються параметри емпіричного дослідження: сфера самосвідомості – рефлексія, суб'єктність, ціннісні орієнтації, функція прогнозу, цілепокладання; емоційно-вольова сфера – реакція на фрустрацію; мотиваційна сфера – змістовна та динамічна сторона; відсутність хибних типів виховання в сім'ї; взаєморозуміння підлітка з батьками; наявність у підлітка сфери самореалізації; соціальна спрямованість референтної групи.

Виокремлено, що визначення ресоціалізаційного потенціалу особистості дозволить спрогнозувати ефективність ресоціалізаційних заходів щодо неповнолітніх, засуджених до покарань не пов'язаних з позбавленням волі, умови, які визначають особливості, динаміку і результати ресоціалізації.

Проведено дослідження та за використання низки стандартизованих методик. З'ясовано, що особливості мотиваційної сфери неповнолітніх засуджених полягають насамперед у тому, що основні показники її змістовної складової достовірно відмінні від показників підлітків нормативної групи.

Встановлено, що у засуджених підлітків переважають цінності егоїстичної та матеріальної спрямованості, на відміну від учнів нормативної вибірки, в яких домінуючими є духовні та соціальні цінності.

Серед основних характеристик мотивації переважає унікаючий тип, тобто, вони виконують роботу чи завдання лише примусово, задля уникнення покарання, а отже, обирають найлегші шляхи вирішення завдань.

Визначено психологічні показники ресоціалізаційного потенціалу особистості неповнолітніх засуджених: соціально спрямовані ціннісні орієнтації, наявність суб'єктності, високий рівень розвитку рефлексії, функції прогнозу та цілепокладання; досягаючий тип мотивації; сформованість навичок асертивної поведінки; до соціальних чинників належить відсутність хибних типів виховання, соціальна спрямованість референтної групи.

Перспективою подальших досліджень є розробка та апробація програми ресоціалізації неповнолітніх, засуджених до альтернативних покарань, мета якої полягає у відновленні або набутті втрачених чи несформованих цінностей.

Отримані результати можуть використовуватися у роботі фахівців служб пробації у процесі ресоціалізації неповнолітніх засуджених, звільнених від відбування покарання з випробуванням. Результати магістерської роботи можуть бути використані при викладанні дисциплін «Соціальний супровід», «Психологія девіантної поведінки», «Юридична психологія з проведенням судово-психологічної експертизи» для студентів освітнього ступеню бакалавр, які навчаються за спеціальністю психологія та соціальна робота.

Перелік ключових слів: неповнолітні засуджені, пробація, ресоціалізація неповнолітніх засуджених, ресоціалізаційний потенціал, соціально-психологічні чинники ресоціалізації.

SUMMARY

Peculiarities of the Social Situation and Motivational Sphere of Juvenile Convicts

Master's Degree Project of the 2-th year student, speciality «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is dedicated to the problem of peculiarities of the social situation and motivational sphere of juvenile convicts.

The qualification work theoretically summarized and empirically verified the peculiarities of the social situation and motivational sphere of juvenile convicts

In the theoretical section, it is clarified that the Legislation of Ukraine defines resocialization as the conscious restoration of the convicted in the social status of a full member of society; returning him to an independent generally accepted social and normative life in society.

The socio-psychological factors of resocialization of minors sentenced to punishments not related to deprivation of liberty, which are based on the parameters of the empirical research, are determined: the sphere of self-awareness - reflection, subjectivity, value orientations, the function of forecasting, goal setting; emotional-volitional sphere - reaction to frustration; motivational sphere - meaningful and dynamic side; lack of wrong types of upbringing in the family; mutual understanding between a teenager and his parents; presence of a teenager in the sphere of self-realization; social orientation of the reference group.

The research was conducted using a number of standardized methods. It was found out that the peculiarities of the motivational sphere of juvenile convicts consist primarily in the fact that the main indicators of its content component are reliably different from the indicators of teenagers of the normative group.

It was established that among convicted teenagers, values of egoistic and material orientation prevail, in contrast to students of the normative sample, in whom spiritual and social values are dominant.

Among the main characteristics of motivation, the avoidant type prevails, that is, they perform work or tasks only under compulsion to avoid punishment, and therefore choose the easiest ways to solve tasks.

It is highlighted that determining the resocialization potential of an individual will allow predicting the effectiveness of resocialization measures for minors sentenced to non-custodial sentences, the conditions that will determine the features, dynamics, and results of resocialization.

The psychological indicators of the resocialization potential of the personality of juvenile convicts have been determined: socially oriented value orientations, the presence of subjectivity, a high level of development of reflection, functions of forecasting and goal setting; achieving type of motivation; the formation of assertive behavior skills; social factors include the absence of wrong types of upbringing, the social orientation of the reference group.

The perspective of further research is the development and approval of the resocialization program for minors sentenced to alternative punishments, the purpose of which is to restore or acquire lost or unformed values.

The obtained results can be used in the work of probation service specialists in the process of resocialization of juvenile convicts released from serving a sentence with probation. The results of the master's thesis can be used in the teaching of the disciplines «Social support», «Psychology of deviant behavior», «Legal psychology with forensic psychological examination» for bachelor's degree students studying psychology and social work.

Key words: juvenile convicts, probation, resocialization juvenile convicts, resocialisation potential, socio-psychological factors of resocialization.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ	7
1.1. Визначення понять «неповнолітній правопорушник» та феномену «ресоціалізація»	7
1.2. Форми і методи ресоціалізації неповнолітніх: вітчизняний та зарубіжний досвід	7
1.3. Ресоціалізаційний потенціал та мотиваційна сфера соціально дезадаптованих неповнолітніх.....	15
Висновки до першого розділу	48
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ ТА МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ.....	48
2.1. Процедура та методи емпіричного дослідження	48
2.2. Аналіз емпіричного дослідження особливості мотиваційної сфери неповнолітніх засуджених	58
2.3. Копінг-стратегії неповнолітніх засуджених у фруструючій ситуації	66
2.4. Визначення типології неповнолітніх засуджених відповідно до соціально-психологічних чинників ресоціалізації	77
Висновки до другого розділу	92
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	97